

האם אסור ומסוכן להינשא לבת כהן? (2)

במאמר הקודם פתחנו את הסוגיא של נישואי ישראל לבת כהן, שעל פי המבואר בגמרא, ונפסק בשו"ע, אסור לישראל לשאת בת כהן אם אינו תלמיד חכם. הבאנו מדברי הפוסקים שכתבו שכאשר מדובר בצורבא מרבנן וירא שמים, אין צריך לחשוש לאיסור זה על אף שהדבר כרוך בסכנה כמבואר בגמרא, ומהר"ם שיק כתב, שאף יש ברכה בדבר וזיווגן יעלה יפה.

עוד ראינו שהבן איש חי כתב לצרף גם את השיקול שבימינו אין לנו כהנים מוחזקים לגמרי. להלן נראה עוד כמה נקודות בהלכה זו בדברי הפוסקים.

בעבר הארכנו בסדרת מאמרים מיוחדת לדון לגבי סוגים שונים של דברים שיש בהם משום סכנה, ובזמננו אין נראה לעין שיש בהם סכנה, האם יש מקום להקל בהם או לא.

בשו"ת יביע אומר (חלק ג יורה דעה סימן ז) הביא כמה מקורות מעניינים בנושא בנוגע לנידוננו ונביא חלק מהדברים.

בתרומת הדשן (סימן ריא) העלה שאלה:

"ראינו כמה תלמידי חכמים גדולים ואנשי מעשה הגונים דלא הוו קפדי לישא אישה שמתו לה שני אנשים, ואין מוחה בידם או קורא תגר עליהם, יש סמך לקולא זו או לא?"

בתשובתו, הוא כותב שלכאורה הם עושים שלא כדין, שהרי דין הגמרא הוא שאסור לשאת קטלנית, ויש בכך סכנה, ומשום כך כופין אותו להוציא, ושכך משמע ברמב"ם, אבל מאידך הוא מביא מדברי האור זרוע שכותב "והא דקבעין הלכתא כרבי לשלישי לא תינשא" – לא לאוסרה ולא לודאי חששא אלא לספק חששא". ובהגה"ה מביא עוד מלשון האור זרוע: "ועוד דמעשים בכל יום שאנו רואים שנשאת לשלישי ומאריכין ימים ומולידים בנים ובנות".

אף שתרומת הדשן מסתפק האם מצב זה של "ספק חששא" קיים גם בנישיאיה לרביעי לאחר שמתו שלשה בעלים קודמים שלה, הוא כותב: "מכל מקום, אפשר דאהני מילי סמכי עלמא ולא חיישינן לספק חששא, כמו שאין אנו נוהרים מכמה מילי דאזהירו רבנן עלייהו משום חשש סכנה, משום שומר פתאים ה'. וגם נראה מתוך שאנו מתי מעט וצריכין אנו לישא מאשר נמצא, דשו בה רבים ושומר פתאים ה', וכהאי גוונא אמרינן בפרק מפנין (שבת קכט, א) לענין הקזת דם בשישי דקאי מאדים. וצריך עיון אי שייך למימר האי טעמא שומר פתאים ה' לתלמיד חכם שהוא יודע ומכיר ונזכר למופלא שבדורו, ואפילו באיניש דעלמא קשה הדבר לצדד כל כך להתיר הואיל ואיכא חשש סכנה".

אמנם, בהמשך דבריו הוא כותב שיש לשקול גם את החשש עיגון של נשים אלו ושמה תצאנה לתרבות רעה.

והנה, בדרך כלל, הטעם של המקילין בדברים שהם מחשש סכנה, הוא מצד שאנו תולים שנשתנו הטבעים, ומה שהיה מסוכן בעבר, ולכן נאסר, כבר אינו מסוכן בימינו ולכן ניתן להקל בו; אך בעוד ולגבי איסורים כמו "גילוי משקין" וכדומה ניתן לומר כן, לכאורה אין לומר כן בחשש של "קטלנית" ובסכנה שיש לישראל לשאת בת כהן, שהרי אלו אינם תלויים בדברים המשתנים עם הזמן, וכגון בנישואים לבת כהן, שמבואר בסוגיא שהחשש הוא מצד קפידתו של אהרן הכהן ע"ה, וזה לכאורה לא אמור להשתנות כלל.

אך ביביע אומר שם מעיר בקצרה ומבלי לפרט, "ומיהו בנידון דידן שיש אומרים שנשתנו הטבעים והסגולות הדר הוה ליה כספיקא וחששא בעלמא".

והדברים צריכים ביאור, האם כאן אכן מדובר בדבר שהוא בגדר "סגולה", וכאמור שבסוגיא משמע שהענין הוא קפידא של אהרן הכהן כשנדבק בזרעו מי שאינו הגון וראוי, ואם כן מדוע שיהיה שינוי בדבר זה.

אמנם בשו"ת צמח צדק מליובאוויטש (אה"ע סימן יא), בעוסקו בסוגיא זו [ועיין שם דברים נפלאים בביאור הסוגיא וחילוקי הדעות שם], אחרי שכותב שלתלמיד חכם לענין זה ראוי להיחשב מי "שיודע מסכת אחת", מתייחס לדברי תרומת הדשן הללו, וכותב שמה שכתב במסקנתו שקשה להקל לתלמיד חכם להינשא לקטלנית מן הטעם של שומר פתאים ה', זה אינו שייך במקרה של נישואי ישראל לבת כהן, ומשום שבקטלנית זהו חשש גמור, אבל בנישואי ישראל לבת כהן אין זה חשש גמור, כשמדובר במי שהוא תלמיד חכם גם אם אינו תלמיד חכם גמור, שכלפי זה כבר מספיקה הטענה של שומר פתאים ה', שהרי אינו בטוח שאינו בגדר תלמיד חכם שהותר לו לשאת בת כהן.

לכך הוא מביא כמה ראיות:

- א. ביבמות (יב, ב), דעת רבי מאיר ששלש נשים (קטנה מעוברת ומיניקה) שסכנה להם להתעבר חייבות לנקוט באמצעים למניעת היריון (כך לפי חלק מהראשונים), ולעומתו דעת חכמים "זו וזו משמשת כדרכה ומן השמים ירחמו שנאמר שומר פתאים ה'". טוען הצמח צדק שמן הסתם מדובר גם בבת תלמיד חכם היודעת את הדין ומכל מקום לדעת חכמים הדבר בכלל שומר פתאים השם.
- ב. עוד ביבמות (דף ע"ב א') לענין מילה ביום מעונן וביום שרוח דרומית מנשבת בו, שיש בכך סכנה, נאמר שאסור למול ולהקיז דם ביום זה, אך: "והאידינא דדשו בה רבים, שומר פתאים השם". וודאי שדין זה נאמר גם לתלמידי חכמים. [אלא שהבית יוסף

יו"ד סימן רסב מביא מהריטב"א ונימוקי יוסף שמי שירצה שלא למול בימים אלו ולא לסמוך על "שומר פתאים ה'" – הרשות בידו. הצ"צ מאריך שם בנדון זה.

ומשום כך: "ועל כן עתה דכהנים דעכשיו אינן בחזקת כהנים מיוחדים כמ"ל סעיף ז'. אם כן אין לחוש שמא אין התלמיד חכם תלמיד חכם כדבעי. וע' תשובת מהר"מ ב"ב (סי' תר"ה) הביאה המרדכי (ר"פ מקום שנהגו סי' תר"ה) בת כהן לישראל כשאומרים שירות ותשבחות חשוב סעודת מצוה וקשה וכי עי"ז יעלה זיווגן יפה. וע' תה"ד סי' רס"ג מחמת קטטה יש להתיר לישא אשה שאינה בת בנים אם כן לענין בת כהן לישראל תלמיד חכם ואם לא ישא זו יש חשש קטטה ודאי יש להתיר גם כן בפשיטות".

כלומר, אף שבמקרה שאדם יודע את ההלכה ואת חשש הסכנה, הוא אינו יכול להתעלם ממנה ולסמוך על "שומר פתאים ה'", מכל מקום כשאינו מדובר בסכנה גמורה אלא בחשש ובספק בלבד, הוא יכול לסמוך על זה, מאותו הטעם, שמאחר שאינו יודע אם אכן במצבו הוא בסכנה או לא, הוא אינו נידון כמכניס את עצמו לסכנה ויכול להקל. וכעין זה מביא מהחיד"א בשו"ת יוסף אומץ סי' ל"ז, שכתב בקצרה, שלענין שומר פתאים ה' יש חילוק בין מי שידוע למי שאינו יודע, וזה מכוון ג"כ להנ"ל.

עוד הוא מביא מדברי השדי חמד (אסיפת דינים אישות סימן א אות לו) שהביא מהספר חינוך וחסדא (ח"ב דף רכת, ג) שכתב שנראה מדברי הפוסקים שאף בזמננו יש איסור על ישראל ע"ה לשאת בת כהן, ושמע מחכם אחד שיש ספר אחד שהתיר, והרב חנא וחסדא כתב שכל עוד לא ראה הדברים במקורן דעתו שאין חילוק ויש לאסור. והשדי חמד העיר שנראה שנעלם ממנו דברי החות יאיר שהבאנו במאמר הקודם, שהכריע שאין לנו עם הארץ שאמרו בגמרא בימינו ולכן יש להקל.

בתוך הדברים מעיר בעל היביע אומר:

"ובאמת שלפעד"נ דאין הכי נמי דדעת הפוסקים שהביאו להלכה הך דינא דע"ה לא ישא כהנת, שייך גם בזמן הזה, לגבי החפשים הרשעים הנמצאים בזמן הזה, דמלבד דאיסורא איכא להשיא בתו לאדם חפשי המחלל ש"ק וכו', שהוא חשוד על כל התורה, ובוועלה בזמן נדתה. ועוד ספי לה כמה איסורי בידיים. ועי"ז יכון מאמרם ז"ל (פסחים מט:): רמ"א כל המשיא בתו לע"ה כאילו כופתה ומניחה לפני ארי. ע"ש. וז"ש הגאון הנוב"י מה"ת (חאה"ע ס"ס עט). וז"ל: ותמיהני על רוב העולם, שלתת בתם לע"ה הוא פשוט אצלם להיתר, ואין מי שחושש להמנע מזה, נגד דחז"ל שאמרו שהוא כאילו כופתה ומניחה לפני הארי. ולהתחתן עם צורבא מרבנן, אלא ששם החתן כשם חמיו, הם שואלים ע"ז. ולא תהא תורה שלמה שלנו כצוואה בעלמא. ע"כ. ועי"ע בשו"ת חיים ושלום ח"ב (סי' צו). ע"ש. בכה"ג אם בת כהן היא, סכנתא נמי איכא, קוברת או קוברתו. (ויש במשמעות לשונם ז"ל איבוד נשמה, וגוף נמי לא

פלט.) ולפי"ז נתישבו ג"כ ד' החו"יי שבודאי לא כיון על החפשים הארורים המסיתים והמדיחים, שלא יהיה עליהם דין ע"ה הנאמר בש"ס, שבמה זכו הללו להפלותן לטובה. ובצדק אמרו ז"ל עליהם (פסחים מט:), גדולה שנאה ששונאין עמי הארץ לת"ח יותר משנאה ששונאים העכו"ם את ישראל, ונשותיהן יותר מהן. השי"ת יחיש לגאלינו גאולה שלמה ולהצילנו מידם. אמן".

הוי אומר להלכה ולמעשה, שמלבד האיסור שיש על נישואין עם חילוני החשוד על העבירות, וגם מכשיל את אשתו בעבירות, וזה קיים בכל נישואין למי שתהיה, כשמדובר על נישואין עם בת כהן, יש גם סכנה גמורה בדבר.

אך כשמדובר על בחור ישיבה, השקוע בלימוד התורה וצפוי להתעלות בה, והוא ירא שמים, הכרעת הפוסקים בימינו שאין לחשוש כלל לאיסור זה, הן מצד האומרים שדי בכך בכדי לעמוד בתנאי של הגמרא בפסחים, והן מצד שומר פתאים ה', כאשר אין זה ברור שמדובר במצב הסכנה, וכאמור.

וכשמדובר על בחור פשוט, המשתדל לשמור את התורה והמצוות, אך רחוק מלימוד התורה, אזי בפרט כשמדובר על משפחת כהנים מיוחסת, לכאורה ראוי להימנע לכתחילה משידוך זה, שהרי "חמירא סכנתא מאיסורא".